

Regeringskansliet
Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se
fi.ofa.dis.remisser@regeringskansliet.se

Ändrade krav på postbefordringstid

Er beteckning: Fi2025/01485

Länsstyrelsen i Västra Götalands län yttrar sig över promemorian Ändring av kravet på befordringstid i den samhällsomfattande posttjänsten.

Länsstyrelsens ställningstagande

Länsstyrelsen avråder från att genomföra förslaget i nuläget. I stället föreslår vi att konsekvenserna först belyses både djupare och bredare samt att samordnings- och effektiviseringsmöjligheterna utreds. Åtgärder behöver också identifieras för att motverka oönskade följder. Bakgrunden är att vi ser allvarligt på de konsekvenser som tas upp i promemorian och även ser andra som inte beaktas.

De konsekvenserna som behöver utredas ytterligare är särskilt betydelsen för beredskap och civilt försvar, påverkan på jämställdheten och utsatta grupper samt riskerna kopplat till kommunikationen vid allmänna val och kommunikation med hälso- och sjukvården.

Post- och telestyrelsen (PTS) har gett Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) i uppdrag att genomföra en studie om samhällets behov av posttjänster under höjd beredskap. Denna studie genomförs nu och kan ge ytterligare underlag.

Länsstyrelsen yttrade sig nyligen över kontantutredningen, som vi ser vissa paralleller med. I detta fall vore en liknande utredning motiverad som sätter förändringen i ett större sammanhang och tar fram förslag på en långsiktig inriktning och lämpliga åtgärder.

Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen bedömer att staten behöver ta större ansvar på nationell nivå för att upprätthålla tillgången till grundläggande posttjänster. Det behöver fastställas vad som är en hållbar miniminivå för minskad sårbarhet inför framtiden. Vi ser ett stort behov att upprätthålla posttjänsten, dels för utsatta grupper, dels i händelse av kris och krig. Vi ser det inte som en önskvärd inriktning, eller ens en framkomlig väg, att tvinga fram ytterligare digitalisering genom gradvis försämrade posttjänster.

Följande konsekvenser behöver därför tas i beaktande och utredas ytterligare.

Åldrande befolkning

Särskilt för äldre är det viktigt med postgång, inte minst för betalningar – att få fakturor med betalningsavi och kunna skicka betalningsuppdrag med brevgiro. Tillförlitligheten behöver vara hög för att räkningar ska betalas i tid, för att undvika förseningsavgifter, kanske inkasso och i förlängningen betalningsanmärkningar. Ytterligare en faktor att ta hänsyn till är att tillgången till postlådor minskar, i synnerhet på landsbygden, så många har också fått längre till att posta brev.

Behovet snabbhet och tillförlitlighet gäller även kallelser och liknande vid vårdbesök som inte sällan sänds ut med kort varsel i brådskande fall, exempelvis vid återbud. En kallelse som kommer för sent innebär både försenad behandling och ett slöseri med vårdresurser.

Länsstyrelsen vill i detta sammanhang varna för en övertro på digitaliseringen. Förväntningen att alla äldre kommer att kunna bli och förbli digitala är orealistisk. Det är inte rimligt att utgå ifrån att de som är digitala vid 65 kommer att fortsätta att vara digital när de blir 85. Mycket talar för det motsatta.

Vi talar här om en ständigt växande grupp. Antalet äldre ökar i hela landet. Särskilt i landsbygds- och glesbygdsområden, där tillgången på samhällsservice generellt är sämre, ökar andelen äldre mest. I Västra Götalands län ser vi en hög andel äldre i många mindre kommuner, till exempel i norra Skaraborg och norra Dalsland.

Jämställdhet, jämlikhet och utsatta grupper

Länsstyrelsen vill betona att alla ska ha lika rätt att få sina mänskliga rättigheter tillgodosedda. Staten har ett ansvar att säkerställa att eventuella begränsningar i posttjänsterna inte bidrar till indirekt diskriminering av vissa gruppers möjlighet att delta i samhället.

Vi bedömer att statens roll behöver se annorlunda ut i framtiden, för att alla medborgare ska ha tillgång till och kunna använda grundläggande posttjänster. Det måste finnas både digitala och analoga lösningar och möjlighet för medborgarna att välja hur de vill ta del av tjänsterna. Detta borde vara självklart i ett demokratiskt samhälle.

Länsstyrelsen vill betona att det finns många orsaker till att människor lever i digitalt utanförskap och kommer att påverkas av förslaget om förlängd befordranstid för postleveranser. Orsakerna påverkas inte av förändringar av enskildas behov, beteenden eller attityder. Det kan handla om svårigheter att förstå digital teknik eller om ekonomiska hinder som gör det omöjligt att ha smartphone, dator eller internet. Särskilt drabbade grupper är äldre, personer med funktionsnedsättningar, personer med låg inkomst, personer utan tillgång till digitala e-posttjänster. Kvinnor som är utsatta för olika former av våld och digital övervakning av en våldsutövare är också särskilt beroende av att samhället fungerar även för de som inte kan nyttja digitala tjänster såsom digitala brevlådor med mera. Kvinnor är dessutom överrepresenterade bland både äldre och låginkomsttagare, detta gör att kvinnor riskerar att påverkas särskilt negativt vid eventuella förändringar i omfattningen av den samhällsomfattande posttjänsten.

Det digitala utanförskapet står ofta i direkt relation till en eller flera av ovan nämnda premisser och riskerar därför att bidra till att förstärka stigmatisering och marginalisering av vissa grupper i samhället. Länsstyrelsen får återkommande ta emot rapporter från personliga ombud som visar att personer med psykisk ohälsa ofta drabbas negativt av det digitala utanförskapet.

Länsstyrelsen gör därför bedömningen att information från myndigheter och andra offentliga aktörer, på ett tillfredsställande vis, fortsatt behöver kunna nå invånare utan tillgång till digitala e-tjänster. Det krävs för att säkerställa rätten till information och skapa förutsättningar för rätten till hälsa, särskilt att säkerställa att kallelser för screening och läkarbesök når alla i rätt tid. Ur demokratiperspektiv är det mycket angeläget att förändrade tider

för postgång lyfts in i planering av valinformation och poströstning. Detta för att garantera jämlika förutsättningar att delta i demokratin för alla oavsett geografisk hemvist eller andra omständigheter.

Allmänna val

Länsstyrelsen är regional valmyndighet, bland annat med ansvar för den slutliga rösträkningen vid allmänna val och att fördela mandaten mellan partierna och fastställa vilka kandidater som har valts till ledamöter och ersättare i fråga om val till region- och kommunfullmäktige. Förslagen i promemorian kommer att påverka genomförandet av allmänna val negativt. Förmedlingen av röstkort per post till väljare som inte tar emot myndighetspost via en digital brevlåda kommer ta längre tid. Länsstyrelsen skickar dubblettröstkort till väljare som av någon anledning behöver ett nytt röstkort. Dessa skickas ofta nära inpå valdagen. De längre befordringstiderna kommer i det här sammanhanget särskilt drabba personer med skyddade personuppgifter som av säkerhetsskäl inte kan få dubblettröstkort skickade till sig med mejl. De längre befordringstiderna kommer också drabba väljare som beställer material för brev- eller budröstning samt för punktskrift.

Brevröster från utlandet som skickas till en kommun måste vara framme hos kommunen senast onsdag morgon efter valdagen för att kunna hanteras i valnämndens preliminära rösträkning. Brevröster som skickas till Valmyndigheten från en svensk som fallit ur röstlängden måste vara framme senast dagen före valdagen för att väljaren ska tas upp i röstlängden för allmänna val. Brevröster som skickas till Valmyndigheten från andra utlandssvenskar måste vara framme senast tisdag efter valdagen för att de ska kunna skickas vidare till rätt kommun. De längre befordringstiderna kommer få till följd att fler röster underkänds. Berörda väljares röster kommer alltså inte att räknas.

Länsstyrelsen anser att konsekvenserna i dessa delar i första hand drabbar väljarna, inte berörda valmyndigheter. Länsstyrelsen anser också att förtroendet för valens genomförande kan påverkas negativt om fler röster underkänns.

Postfrågor vid kris och höjd beredskap

I en krissituation är det extra viktigt att ha tillgång till mer än ett kommunikationssätt för att bibehålla robusthet i samhället. Länsstyrelsen betonar vikten av att säkerställa att det finns en fungerande postbefordran i fredstid. Det blir annars svårt att

tillgodose behoven i händelse av en fredstida kris eller höjd beredskap.

Länsstyrelsen utgår i sin civilförvarsplanering från att posten ska fungera som vanligt även vid höjd beredskap. Länsstyrelsen kommer fortsatt att behöva säkerställa beslutshantering med post. Om de digitala kanalerna slås ut måste myndigheten kunna nå ut fysiskt. Att upprätthålla flera alternativ för kommunikation är därför väsentligt; fysisk post blir i krissituationer än mer central, särskilt för dem som lever i utanförskap och inte har tillgång till digitala lösningar.

Samhällsekonomisk effektivitet

Länsstyrelsen ser behov av en bredare analys av vad som är såväl miljö- och klimatmässigt mest gynnsamt som samhällsekonomiskt mest effektivt för befordran av försändelser, såväl brev som paket. Ett viktigt förbättringsområde är samordningen mellan olika postoperatörer. Att flera olika aktörer levererar försändelser, gör att resurserna sprids ut och att blir alltmer begränsade i glesare områden. På landsbygden tog tidigare lantbrevbäraren hand om alla typer av försändelser, inklusive utgående, vilket skapade en samlad och robust tjänst. Bristen på samordning idag och det splittrade distributionssystemet ökar risken för förseningar och kan knappast vara optimal ut klimathänseende eller samhällsekonomiskt.

En samhällsekonomisk bedömning kräver breda hänsyn. På landsbygden är tillgången till service generellt låg, varför behovet av samordning är särskilt stort. En bredare social analys behövs. Ett exempel är att lantbrevbäraren historiskt även hade en viktig social funktion, med kunskap om och uppsikt över sina kunder.

Möjligheterna till samordning med andra samhällsviktiga funktioner, och därmed bättre resursutnyttjande, behöver också utredas. Betaltjänster är en sådan funktion, där vi ser bristande tillgång i stora delar av länet. Länsstyrelserna rapporterar till regeringen om läget för betaltjänsterna årligen. Postoperatörer skulle även kunna ta en större roll i delgivning, en roll som ligger nära deras nuvarande uppdrag. Vid kris och beredskap skulle posten även kunna bistå med spridning av myndighetsinformation och i viss mån transport av materiel. Erfarenheterna från kriget Ukraina kan säkerligen visa på behov och möjligheter.

Medverkande i beslutet

Detta yttrande beslutades av länsöverdirektören Jörgen Peters, efter föredragning av regionala utvecklingsstrategen Mikael Cullberg. I den slutliga handläggningen medverkade landsbygdsdirektören Ingrid Guldbrand. I handläggningen i övrigt medverkade jämställdhetsutvecklaren Magdalena Zeijlon, processledaren grundläggande betaltjänster Agneta Olsson, handläggaren civilt försvar Peter Svensson och bitr. valansvarige David Forsberg.

Jörgen Peters

Mikael Cullberg

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.